

רבא אמר, הלכתא: שטר כיס היוצא על היתומים, **נשבע**, וגובה מחצה של מלוה בלבד, ועל חלק הפקדון טענינן ליתמי שהחזיר לו אביהם.

אמר מר זוטרא: הלכתא, כדייני גולה.

אמר ליה רבינא למר זוטרא: הא, הרי אמר **רבא** שהלכה אינה כדייני גולה, אלא **נשבע** וגובה מחצה?

אמר ליה: אגן, את דבריהם דייני גולה, **איפכא מתנינן לה,** אנו שונים את דבריהם באופן הפוך, שדייני גולה הם הסבורים כרבא, שגובה רק מחצה.

עא-א

מתניתין:

משנה זו היא המשך למשנה הקודמת, ומבארת בתחילה את הדין במי שמכר שדה לחברו, מה נכלל במכירת השדה, ומה לא.

ובהמשך מבארת המשנה את החילוק שבין מוכר שדה, ובין הנותן את השדה במתנה, או המקדיש אותה [וכן היורש אותה, או הזוכה בה מן ההפקר], שהם זוכים בכל.

א. המוכר לחברו שדה ואמר לו שמוכר לו את כל מה שבתוכה, לא מכר לו בכלל זה, **לא את הבור שבה, ולא את הגת** שעושים בה יין, **ולא את השובך** של היונים, בין אם היו הבור, הגת, והשובך **הרבין, בין ישובין.**

וצריך המוכר ליקח לו, לקנות לו מהקונה, דרך בתוך שדהו המכורה לקונה, כדי שיוכל להגיע אל הבור, הגת והשובך, **דברי רבי עקיבא.**

וחכמים אומרים: אינו צריך לקנות לו דרך כדי להגיע אליהם, כיון שאדם משייר לעצמו דרך, ואינו מוכר את כל שדהו לגמרי.

ומודה רבי **עקיבא, בזמן שאמר לו** הריני מוכר לך את השדה וכל מה שבתוכה **הוין מאלו** [הבור, הגת והשובך], **שאינו צריך ליקח לו דרך.**

ב. ואם לא מכר בעל השדה את שדהו, אלא רק **מכרן לבור, לגת ולשובך** כשלעצמם לאדם אחר —

רבי עקיבא אומר: אינו צריך הקונה ליקח לו דרך מבעל השדה, כי בכלל המכירה של הבור הגת והשובך הוא גם מכר לו את הדרך אליהם.

וחכמים אומרים: צריך הקונה אותם ליקח לו דרך אליהם מבעל השדה, לפי שלא מכר לו אלא רק אותם ולא מכר לו דרך.

ועתה ממשיכה ואומרת המשנה כלל, לגבי כל הדברים ששנינו בכל המשניות של הפרק הזה שאינם נמכרים, שאין זה אלא במכר, אך לא במתנה או בהקדש, ולא בירושה או בזכיה בשדה הפקר:

ג. **במה דברים אמורים,** מה ששנינו בכל הפרק הזה, שיש דברים אשר אינם נמכרים בכלל השדה — **במוכר.**

אבל בנותן מתנה — נותן את כולה, ואפילו את הדברים שאינם נכללים בה, כמו חרוב המורכב וסדן השקמה, ובור, גת ושובך, כי כל הנותן מתנה, בעין יפה הוא נותן, יותר מדאי. (4)

4. ולכן נותן את כל הדברים הקבועים בשדה. אך אינו נותן דברים שאינם קבועים בה, כמו

כולה, ומאי שנא מתנה, שנתן כולה?

פירש יהודה בן נקוסא לפני רבי: זה, הנותן, פירש בדבריו שנותן את הכל, וזה, המוכר, לא פירש שמוכר הכל.

ותמהה הגמרא על דבריו: האי, וכי שנינו במשנה זה פירש וזה לא פירש?

והרי במשנה, זה לא פירש, וזה לא פירש, הוא! שהרי סתם התנא את דבריו, ושנה את שניהם באותו לשון.

אלא, מבארת הגמרא, שכך הוא החילוק: זה, הנותן, שדרכו ליתן בעין יפה, אם היה רוצה לשייר לעצמו, היה לו לפרש את שיוורו, וכיון שלא שייר בפירושו, הפסיד. וזה, המוכר, שאינו מוכר בעין יפה, אלא מוכר מתוך דחק, לא היה לו לפרש שמשיר לעצמו את הדברים שאינם בכלל השדה, ולכן לא הפסיד כשלא פירש בדבריו שאינו מוכרם.⁽⁸⁾

ומביאה הגמרא מעשה בהוא גברא דאמר לחו, ציוה לבני ביתו לתת לחברו מתנה, וכך אמר: הבו ליה לפלניא, ביתא דמחזיק מאה

האחין שחלקו ביניהם את השדה שירשו מאביהם — זכו בשדה, זכו בכולה, כיון שכך התחלקו ביניהם, שכל אחד מסתלק לגמרי מחלקו של אחיו.⁽⁵⁾

המחזיק בנכסי חגר, שמת ואין לו יורשים, והיא הפקר — הרי אם החזיק בשדה, החזיק בכולה.⁽⁶⁾

המקדיש את השדה — הקדיש את כולה, כל מה שבתוכה, כיון שבעין יפה הוא מקדיש.

רבי שמעון חולק ואומר: המקדיש את השדה — לא הקדיש עמה את שאר הדברים שאינם נמכרים עמה. כי המקדיש שדה אינו מקדיש יותר ממה שהמוכר מוכר, (7) אלא רק הקדיש עמה את החרוב המורכב ואת פדן השקמה [אף על פי שאינם נמכרים עמה], מהטעם שיתבאר בגמרא,

גמרא:

ודנה הגמרא בחילוק ששנינו במשנה בין מכר ומתנה: מאי שנא מכר, שלא מכר

6. על אף שהחרוב והסדן נחשבים כשדה אחרת, אין כאן חסרון, כיון שאין הם חלוקים במיצר ביניהם, ולכן באופן שכזה, אם עשה קנין בשדה אחד זה מועיל לו לקנות גם את השדה השניה. רשב"ם

7. לפי הרשב"ם, אך רש"י בערכין יד א מבאר אחרת.

8. הר"ח מבאר אחרת, שהקונה, המשלם דמים, אינו מתבייש לדרוש מן המוכר שיפרש בדבריו

מעות או תבואה תלושה. וטעם החלוק בין מכירה להקדש, הוא, שבמכירה הוא מוכר רק את הדברים שנכללים בשם שדה, אבל בהקדש הוא מקדיש בעין יפה יותר מדאי, גם את כל מה שבתוך השדה, אף על פי שאינו נכלל בכלל שדה. רשב"ם

5. ולענין הדרך, אם אחד האחים קיבל חלק פנימי מהשדה ואין לו מעבר דרך החלק החיצוני, יש לו זכות לטעון שהוא זכאי להשתמש בה כדרך שהשתמש אביו מורישו, וצריך האח השני להעמיד לו דרך. רשב"ם

אמר רב הונא, אף על גב דאמור רבנן [לקמן פא א], שהקונה שני אילנות בתוך של חבירו — הרי זה לא קנה קרקע הסמוכה לאילנות וביניהם, וכמו כן לא קנה זכות בקרקע של האילנות עצמן, ולכן, אם ימותו האילנות, אין לו זכות ליטע שם אילנות אחרים במקומם.

אבל אם מכר אדם קרקע, ושייר בה לעצמו שני אילנות לפניו — יש לו קרקע סביב האילנות וביניהם, שקרקע זאת הוא לא מכר, אלא שיירה לעצמו בכלל שני האילנות ששייר לו.

ומבאר הגמרא שחידושו של רב הונא אינו לדברי חכמים, כי לדבריהם פשוט הוא שמשיר המוכר לעצמו את הקרקע, שהרי הם סבורים שאדם המוכר שדה, בעין רעה הוא מוכר. אלא החידוש של רב הונא הוא אפילו לרבי עקיבא:

ואפילו לרבי עקיבא, דאמר מוכר, בעין יפה מוכר, כאן הוא אינו מוכר גם את הקרקע שסביבות האילנות, כי הני מילי שמוכר בעין יפה את כל הקרקע שמסביב, גבי בור ודוה, דלא קא מכחשי בארעא, שאין הבור ודוה שמשיר המוכר לעצמו עתידים להזיק את קרקעו של הלוקח, ואין המוכר חושש

גולפי, בית מתוך הבתים שלי, שיש בו שטח שיכול להחזיק מאה חביות.

אשתכח דהוה מחזיק מאה ועשרין. בין בתיו לא היה בית שמחזיק בשטחו רק מאה חביות, אלא נמצא בית גדול ממנו, שמחזיק מאה ועשרים חביות. ומעתה יש לדון, האם יזכה חברו בכל הבית, או שמא יתנו לו רק חלק מהבית, בשטח שיכול להחזיק מאה חביות.

אמר מר זוטרא: רק שטח עבור מאה חביות אמר ליתן ליה. אבל בית שיש בו שטח עבור מאה ועשרין, לא אמר ליה, ויקבל חברו רק חלק משטח הבית, ולא את כולו.

רב אשי אמר, מי לא תנן: כמה דברים אמורים — במוכר, אבל בנותן מתנה — נותן את כולו.

אלמא, מאן דיהיב, מי שנותן מתנה — בעין יפה יהיב.

ואם כן, הכא נמי, מאן דיהיב מתנה — בעין יפה יהיב. והתכוון לתת לו בית שלם ולא חלק מבית, ולכן יתנו לו את כל הבית.⁽⁹⁾

שנינו במשנה: המקדיש את השדה — הקדיש את כולה.

אותם, במקרה ואינו רוצה לתת אותם. 9. ומה שאמר "מאה גולפי", זה אינו משום שהתכוון לשטח שכוה. אלא הוא משום שהיה סבור שיש בבית הזה שטח למאה גולפי בלבד, והזכיר את הגולפי רק לצורך הדגשת החשיבות של הבית שהוא נותן, שהוא כה גדול, שאפשר להחזיק בו מאה גולפי. רשב"ם

שמוכר לו גם את הבור והגת, ואם לא דרש ממנו שיפרש דבריו שבכלל מכירת השדה הוא מוכר לו גם את אלו, הפסיד הקונה. אבל מקבל המתנה מתבייש לומר לנותן שיפרש בדבריו שנותן לו גם את אלו, ולכן לא הפסיד בזה שלא דרש מהנותן שיפרש דבריו שנותן לו גם את אלו, כי על הנותן מוטל לפרש שאינו נותן לו